

П. В. Голобуцький

Анафема

АНАФЕМА (грец. ἀνάθεμα – прокляття; у давньогрец. культурі – дар, пожертвування богові) – відлучення людини від церкви. У Біблії в перекл. 70-ти толковників А. означає щось засуджене до загибелі й повного зникнення. У Новому Заповіті в посланнях апостола Павла А. застосовується до тих, хто не любить Господа Бога. Від 4 ст. А. почали використовувати як прокляття та відлучення людини від церкви. Підданий А. позбавлявся права брати участь у таїнствах, моліннях, громад. богослужінні; йому відмовляли в церк. похованні. Коли церква підпадала під контроль держави, остання тлумачила церк. А. як один із засобів боротьби з політ. противниками. Петро I застосував А. до укр. гетьмана І. Мазепи. Похмура церемонія відбулася у Глухові, який після зруйнування Батурина рос. військом став резиденцією нового гетьмана І. Скоропадського, у Микол. церкві 12 листопада 1708 у присутності царя, числен. урядників та народу. Того самого дня А. щодо Мазепи було проголошено в Москві, а потім у всіх церквах Росії та України. А. Мазепі була внесена в церк. чин православ'я і утримувалася майже до кін. 19 ст., коли нарешті її скасував Священ. Синод з огляду на суперечність: Мазепу поминали протягом року в побудованих ним церквах як благодійника, а один раз на рік у тих самих церквах йому проголошували А.

Рекомендована література

1. Никольский К. Анафематствование (отлучение от церкви), совершаемое в первую неделю великого поста. Историческое исследование о чине православия. С.-Петербург, 1879;
2. С. Н. И. Вопль Мазепы // КС. 1884. Т. 10, № 12;
3. Науменко В. Стефан Яворский в двойной роли хвалителя и обличителя Мазепы // Там само. 1885. Т. 13, № 9;
4. Петровский А. Анафема // Православ. Богослов. энциклопедия: В 10 т. Т. 1. 1900.

Бібліографічний опис:

Анафема / П. В. Голобуцький // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-44073>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).